

A GYULAI ÁRVAHÁZ.

mához teríteni, a feketére volt már neki inkább szüksége.

Egyszer azután elfogytak nemcsak a halottak, de az élők is, s a nagy kőházban nem maradt más, csak egy gyászborított özvegyasszony a kis leánykájával.

Nem telt már ekkor cselédre sem. Hanem azért Mihály értette a módját, hogy lehet ő cseléd is, meg nem is. A leányához ment lakni, (a házuk végébe volt a vejének a házacskája) de ott lebzelt mindig az anyáméknál.

Még ebéd idejére is hiába hívták át. Beült a nagy konyhába, a régi helyére és ott falatozott, a mit kapott:

— Egy darabka szalonna is jobban esik nekem itt, mint otthon a csirkehús!

És majszolta a szalonnát a régi helyén és nézett maga elé merően, hosszasan. S talán arról gondolkozott, hogy milyen más világ volt abban a konyhában is hajdanában, mikor még ketten-hárman sürgöttek, forogtak a takaréktűzhely körül.

Még egyszer azután megélenkült az a konyha. Mikor a kis leányt férjhez adta az özvegyasszony. Mihály úrnak a napja is felragyogott még egyszer. Előszedte a régi huszárruháját s abban szolgált fel az asztalnál.

És most vette fel azután újra. Abban akart jelentkezni az égi rapporton.

Tavaly nyáron beszéltem vele utoljára. Mikor meglátogattam, panaszkodott, hogy a házunkról nem tudja lekergetni a kuvikmadarat:

— Mintha nem mindenkit elvitt volna már belőle! Vagy talán nekem szól? Jól is teszi. Minek élnék én tovább? Nincsenek már itt urak, a kikért érdemes lenne élni. Meg a tekintetes úr is el akarja adni a házat! Azt mondják, hogy Braun Mátyás veszi meg. No hát, az ő házára csak nem vigyázok.

Nem is vigyázott. Nem érte meg a régi ház új uraságát. Pedig Braun úr csakugyan költözik bele. Rendbe hozzák a roskadozó házat, kertészt fogadnak a kertbe, új lesz, szép lesz minden.

És én bucsúzom örökre a szomorú háztól, a burjános kerttől és a siroktól, melyek utolsójába eltemettük az öreg Mihályt, a múltak utolsó emlékét.

VIKTÓRIA URALKODÁSI KORSZAKA.

1837—1897.

A Viktória királynő gyémántjubiléuma alkalmából a legtöbb angol lap terjedelmes ismertetést közölt a lefolyt hatvan esztendőről, összehasonlításokat téve a királynő uralkodása előtti és a mai állapotok között, számot adva arról az óriási haladásról, melyet az angol nemzet úgy a művelődés, mint a gazdasági fejlődés terén tett.

Igaz ugyan, hogy ezek az ismertetések nem igazságosak, mert úgy mutatják be az egész korszak haladását, mintha azt egészen Angliának köszönhetné a világ s a többi nemzet ezen idő alatt semmi nagyot, semmi jelentőset nem alkotott volna.

Hasonlóképp áll a dolog, ha igazságosan akarunk itélni, — Anglia uralmával a tengeren, fölényével a világkereskedelemben is. Azok a számok, melyek a gazdasági fejlődésre vonatkoznak, rohamosan nagyobbodtak ugyan, de mégsem annyira, mint sok más államé s így a tengeren Franciaország, a világkereskedelemben Németország és az Egyesült-Államok oly veszedelmes versenytársakká fejlődtek, a melynek Viktória uralkodása kezdetén nem voltak.

Azt is mondhatnók, hogy Anglia tudományos tekintélye sem az többé, a mi azelőtt volt s hogy kivált 1870 óta Németország sok tekintetben túlszárnyalta már.

Mindazonáltal kétségtelen, hogy a brit birodalom ma egészben véve sok tekintetben páratlanul áll a világban, óriási nagyságában, gazdagságában és művelődési jelentőségében. És azt is bátran hozzá tehetjük, hogy még 1837-ben senki sem sejtette, hogy hatvan év múlva mily birodalomnak lesz majd ura a királynő.

Manapság Anglia gyarmataival együtt a földfelületnek egy ötöd részét foglalja el s így nagyobb mint Oroszország s az emberiség majd egy harmada alattvalója Viktóriának, a mit még a khinai császár sem mondhat el magáról. Ebben az óriási birodalomban, mely a földgömb valamennyi égővén át terjed, — a sarkaktól az egyenlítőig, — minden kincse a világnak oly mennyiségben és minőségben fel van halmozva, mint sehol másutt s a föld angol ötöde aligha meg nem érne annyit, mint bármely két más ötöd együtt véve.

Gyémánt sehol sem található oly mennyiségben, mint Fokföldön, adrága ékköveknek a rubinnak és zafirnak jelenleg majd egyedüli lelőhelye India meg Ceylon. Angliának van legnagyobb aranytermelése a világon; az ausztráliai bányák a legutóbbi 30 esztendő alatt majd három milliárd forint értékű aranyat szolgáltatottak, s a világ

egy másik aranyban gazdag vidéke, Dél-Afrika szintén angol kezekben van. Szén, vas és egyéb ásványi termék annyi van Angliában és különböző gyarmataiban, mint sehol se másutt. Nincs olyan állati vagy növényi termék sem, melyben a brit birodalom ne bővelkednék.

India éléskamrája a birodalomnak, a nyugat-indiai szigetek a legjobb cukrot, Ceylon a legjobb kávé, szolgáltatják. Ausztrália és a Fokföld a gyapjúpiacra uralkodnak. Fát a világ legnagyobb hajóinak építésére Kanada erdei bőven szolgáltatnak. Még sok nyers terményt lehetne felsorolnunk, csak hogy ez kissé hosszadalmas lenne. Hogy pedig az ipar terén, mily magas fokon áll Anglia, az mindenki előtt ismeretes.

Az Európán kívüli államokba kivitt ipari cikkeknek több mint felét Anglia szolgáltatja. Manchester és Birmingham hatalmas gyárainak termékei mellett áruba bocsátja India kézimunkáit, szőnyegeit, mousseline szöveteit, Kanada vasszőveit.

Mennyi nép és felekezet fölött uralkodik Viktória! Az angol kormány a gyarmatok használatára nem rég a bibliát 130 különböző nyelven nyomatta ki. Majd háromszáz keresztény felekezet mellett békés egyetértésben él kormányja alatt vagy 150 millió hindu, 60 millió mohammedán; fetis-imádók Nyugat-Afrikában, pogány indiánok, ausztrál-néger, maorik és kafferek.

A kormányformák is különbözők a brit birodalom egyes gyarmataiban. Indiában pl. vagy tizenkétezer hivatalnok szinte korlátlanul uralkodik majd háromszáz millió benszülött felett, míg Kanadának, Ausztráliának meg a Fokföldnek külön szabadelvű és demokráciai alapon nyugvó alkotmánya van, külön az ottani parlamentnek felelős miniszteriummal, mely a belügyeket intézi, sőt kereskedelmi szerződéseket is köt más államokkal. A királynőt ott csak a kinevezett fő kormányzó helyettesíti.

A sokvallású és soknyelvű lakosság mind más-más művelődési fokon áll. Az ausztráliai szigeteken, Afrika belsejében még emberevők laknak, a hottentották a műveltség legalsóbb fokán állanak, addig a melbournei, rhodesiai vagy torontói polgár műveltsége egy fokon áll a legelőhaladottabb európai népekével.

Mikor Viktória királynő a trónra lépett, a vasút még egészen új dolog és ritkaság volt, s ma már birodalmában több mint 150,000 kilométer hosszú a vasúti hálózat.

Az angol nyelv is rohamosan terjedt. 1837-ben még csak harmincz millió angol volt, holott ma már több mint száztiz millió ember vallja az angolt anyanyelvének. Számra nézve tehát a világ harmadik nemzete, a mennyiben csak a